Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (tretia komora)

z 19. septembra 2013 *

„Súdna spolupráca v občianskych veciach — Nariadenie (ES) č. 1346/2000 — Konkurzné konania — Článok 24 ods. 1 — Splnenie záväzku ‚v prospech dlžníka v konkurznom konaní' — Platba poukázaná veriteľovi tohto dlžníka"

Vo veci C-251/12,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Tribunal de commerce de Bruxelles (Belgicko) zo 14. mája 2012 a doručený Súdnemu dvoru 22. mája 2012, ktorý súvisí s konaním:

Christian Van Buggenhout a Ilse Van de Mierop, správcovia konkurznej podstaty spoločnosti Grontimmo SA,

proti

Banque Internationale à Luxembourg SA,

SÚDNY DVOR (tretia komora),

v zložení: predseda tretej komory M. Ilešič (spravodajca), sudcovia E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh, C. Toader a C. G. Fernlund,

generálna advokátka: J. Kokott,

tajomník: V. Tourrès, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní zo 14. marca 2013,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— Ch. Van Buggenhout a I. Van de Mierop, správcovia konkurznej podstaty spoločnosti Grontimmo SA osobne, ako aj v zastúpení: C. Dumont de Chassart, avocat,

— Banque Internationale à Luxembourg SA, v zastúpení: V. Horsmans, avocat,

— belgická vláda, v zastúpení: M. Grégoire, M. Jacobs, L. Van den Broeck a J.-C. Halleux, splnomocnení zástupcovia,

— nemecká vláda, v zastúpení: J. Kemper a T. Henze, splnomocnení zástupcovia,

— francúzska vláda, v zastúpení: G. de Bergues a B. Beaupère-Manokha, splnomocnení zástupcovia,

* Jazyk konania: francúzština.

— portugalská vláda, v zastúpení: L. Inez Fernandes a S. Duarte Afonso, splnomocnení zástupcovia,

— Európska komisia, v zastúpení: M. Wilderspin, splnomocnený zástupca,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 8. mája 2013,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 24 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní (Ú. v. ES L 160, s. 1; Mim. vyd. 19/001, s. 191).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi pánmi Ch. Van Buggenhoutom a I. Van de Mieropom v postavení správcov konkurznej podstaty spoločnosti Grontimmo SA (ďalej len „Grontimmo“) na jednej strane a Banque Internationale à Luxembourg SA (ďalej len „BIL“) na druhej strane vo veci žaloby podanej proti BIL smerujúcej k tomu, aby do konkurznej podstaty spravovanej uvedenými správcami konkurznej podstaty vrátila platbu, ktorú vykonala v prospech veriteľa spoločnosti Grontimmo.

Právny rámec

Právo Únie

3 V odôvodneniach 4, 23 a 30 nariadenia č. 1346/2000 sa uvádza:

„(4) Na riadne fungovanie vnútorného trhu je nevyhnutné zabrániť podnetom, ktoré by zúčastnené strany viedli k tomu, aby majetok alebo súdne konania prenášali z jedného členského štátu do druhého v snahe získať výhodnejšie právne postavenie (dohadovanie o súdnej príslušnosti).

…

(23) Toto nariadenie, pokiaľ ide o otázky, na ktoré sa vzťahuje, by malo stanoviť jednotné kolízne normy, ktoré v rozsahu svojej platnosti nahrádzajú vnútroštátne pravidlá medzinárodného práva súkromného. Ak nie je stanovené inak, platí právny predpis členského štátu, ktorý konanie začal (*lex concursus*)…

…

(30) V niektorých prípadoch sa môže stať, že dotknuté osoby o začatí konania nebudú vedieť a že s dobrým úmyslom budú konať spôsobom, ktorý bude v rozpore s novým stavom vecí. V záujme ochrany takýchto osôb, ktoré dlžníkovi [v prospech dlžníka – *neoficiálny preklad*] uhradia platbu, pretože nevedia o začatí zahraničného konania, pričom podľa správnosti by takúto platbu mali uhradiť likvidátorovi [správcovi konkurznej podstaty – *neoficiálny preklad*], by sa malo stanoviť, že takáto platba má účinok na vyrovnávanie dlhu.“

4 Článok 1 ods. 1 nariadenia č. 1346/2000 stanovuje:

„Toto nariadenie sa vzťahuje na kolektívne konkurzné konania, pri ktorých ide o čiastočné alebo úplné zbavenie majetku dlžníka a vymenovanie likvidátora [správcu konkurznej podstaty – *neoficiálny preklad*].“

5 Podľa článku 4 ods. 1 tohto nariadenia:

„Ak v tomto nariadení nie je stanovené inak, konkurzné konania a ich účinky sa riadia právom členského štátu, na území ktorého sa toto konanie začne…“

6 Článok 21 ods. 1 toho istého nariadenie stanovuje:

„Likvidátor [Správca konkurznej podstaty – *neoficiálny preklad*] môže požiadať o uverejnenie oznamu o rozhodnutí o začatí konkurzného konania, resp. o rozhodnutí o jeho vymenovaní, v akomkoľvek inom členskom štáte…“

7 Článok 24 nariadenia č. 1346/2000 znie:

„1. Ak sa v niektorom členskom štáte [v] prospech dlžníka splatí záväzok, ktorý je predmetom konkurzného konania začatého v inom členskom štáte, pričom tento záväzok sa mal splatiť v prospech likvidátora [správcu konkurznej podstaty – *neoficiálny preklad*] v tomto konaní, potom sa záväzok tejto osoby, ak o začatí konania nevedela, považuje za vyrovnaný.

2. Ak sa takýto záväzok splní pred uverejnením v zmysle článku 21, potom, ak neexistuje dôkaz o opaku, sa predpokladá, že osoba plniaca záväzok o začatí konania nevedela; ak sa takýto záväzok splní po tomto uverejnení, potom, ak neexistuje dôkaz o opaku, sa predpokladá, že osoba plniaca záväzok o začatí konania vedela.“

Belgické právo

8 V belgickom práve je konkurz upravený zákonom o konkurzoch z 8. augusta 1997.

9 Článok 14 tohto zákona stanovuje, že každý rozsudok o vyhlásení konkurzu je predbežne a okamžite vykonateľný jeho vyhlásením, pričom rozsudok o vyhlásení konkurzu nadobúda účinnosť o 0.00 hod. v deň svojho vyhlásenia a od tohto dátumu je plne účinný.

10 Článok 16 uvedeného zákona spresňuje, že „odo dňa vydania rozsudku o vyhlásení konkurzu je úpadcovi zo zákona odňaté právo spravovať akýkoľvek jeho majetok, dokonca aj ten, ktorý by mu mohol pripadnúť počas konkurzného konania“.

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

11 Grontimmo je developerskou spoločnosťou so sídlom v Antverpách (Belgicko). Dňa 11. mája 2006 bol na ňu na Tribunal de commerce de Bruxelles (Obchodný súd v Bruseli) podaný návrh na začatie konkurzného konania.

12 Dve spoločnosti, ktoré boli dlžníčkami spoločnosti Grontimmo, vystavili 22. a 24. mája 2006 v prospech tejto spoločnosti dva šeky v celkovej hodnote 1 400 000 eur.

13 Dňa 29. mája 2006 riadne valné zhromaždenie spoločnosti Grontimmo prijalo demisiu predstavenstva a vymenovalo nových členov predstavenstva, ktorí mali všetci bydlisko v Južnej Afrike, a to s účinnosťou k tomuto dátumu. V ten istý deň spoločnosť Grontimmo získala opciu na kúpu v hodnote 1 400 000 eur, vydanú spoločnosťou Kostner Development Inc. (ďalej len „Kostner“), ktorá bola založená 29. marca 2006 a mala sídlo v Paname.

14 V dňoch 31. mája a 22. júna 2006 si Grontimmo otvorila dva účty v Dexia Banque Internationale à Luxembourg, teraz BIL. Oba šeky v celkovej hodnote 1 400 000 eur boli najskôr vyplatené na prvý účet a táto suma bola následne prevedená na druhý účet.

15 Dňa 2. júna 2006 noví členovia predstavenstva spoločnosti Grontimmo zaslali Dexia Banque Internationale à Luxembourg písomný príkaz, ktorým žiadali, aby v prospech spoločnosti Kostner vystavila bankový šek v sume 1 400 000 eur.

16 Na spoločnosť Grontimmo bol 4. júla 2006 vyhlásený konkurz rozsudkom Tribunal de commerce de Bruxelles, ktorým bolo tejto spoločnosti od prvej hodiny tohto dňa zo zákona odňaté právo spravovať akýkoľvek jej majetok. Tento rozsudok bol uverejnený v *Moniteur belge* 14. júla 2006, avšak nebol uverejnený v *Journal officiel du Grand-Duché de Luxembourg*.

17 Dňa 5. júla 2006 Dexia Banque Internationale à Luxembourg na základe príkazu z 2. júna 2006 vystavila a vyplatila v prospech spoločnosti Kostner šek vo výške 1 400 000 eur, a to na účely úhrady ceny opcie na kúpu schválenej spoločnosťou Kostner.

18 Dňa 21. septembra 2006 správcovia konkurznej podstaty spoločnosti Grontimmo požiadali Dexia Banque Internationale à Luxembourg o okamžité vrátenie uvedenej sumy, pričom tvrdili, že táto platba bola uskutočnená v rozpore so skutočnosťou, že úpadcovi bolo odňaté právo spravovať svoj majetok, a že teda bola voči všetkým veriteľom neúčinná, pretože bola vykonaná až po začatí konkurzného konania. Dexia Banque Internationale à Luxembourg odmietla uvedenú sumu vrátiť z dôvodu, že nevedela o konkurznom konaní a že sa mohla oprieť o článok 24 nariadenia č. 1346/2000.

19 Keďže všetky pokusy o zmierne vrátenie boli neúspešné, správcovia konkurznej podstaty spoločnosti Grontimmo začali konanie vo veci samej žalobou, ktorú podali 2. augusta 2010 na vnútroštátny súd.

20 Vnútroštátny súd sa pýta, či sa BIL môže odvolávať na článok 24 nariadenia č. 1346/2000, a to najmä vzhľadom na to, že v prejednávanej veci správcovia konkurznej podstaty spoločnosti Grontimmo neuverejnili v Luxembursku podstatný obsah rozhodnutia, ktorým sa začalo konkurzné konanie proti tejto spoločnosti, a že od bankovej inštitúcie členského štátu nemožno oprávnene vyžadovať, aby každodenne overovala, či voči jej klientom z iných členských štátov nezačalo konkurzné konanie.

21 Za týchto podmienok sa Tribunal de commerce de Bruxelles rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Akým spôsobom sa má vykladať výraz ‚záväzok v prospech dlžníka' uvedený v článku 24 [nariadenia č. 1346/2000]? Má sa tento výraz vykladať v tom zmysle, že zahŕňa platbu poukázanú veriteľovi dlžníka v úpadku na žiadosť tohto dlžníka, pokiaľ osoba, ktorá tento záväzok splatila na účet a v prospech dlžníka v úpadku, nevedela o začatí konkurzného konania proti dlžníkovi v inom členskom štáte?"

O prejudiciálnej otázke

22 Svojou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či článok 24 ods. 1 nariadenia č. 1346/2000 sa má vykladať v tom zmysle, že do pôsobnosti tohto ustanovenia môže patriť platba poukázaná veriteľovi dlžníka, ktorá bola uskutočnená na príkaz tohto dlžníka, voči ktorému sa začalo konkurzné konanie.

23 Na úvod treba uviesť, že hoci nariadenie č. 1346/2000 zahŕňa okrem iného kolízne normy na určenie medzinárodnej právomoci, ako aj rozhodného práva (pozri v tomto zmysle rozsudok z 5. júla 2012, ERSTE Bank Hungary, C-527/10, bod 38 a citovanú judikatúru), článok 24 tohto nariadenia medzi takéto kolízne normy nepatrí, ale je hmotnoprávnym ustanovením, ktoré sa uplatňuje v každom členskom štáte bez ohľadu na *lex concursus*. Cieľom položenej otázky je len zistiť, či sa na takú platbu,

akú vykonala Dexia Banque Internationale à Luxembourg v prospech spoločnosti Kostner na príkaz spoločnosti Grontimmo, vzťahuje odsek 1 tohto ustanovenia, ktorý stanovuje, že ak sa v niektorom členskom štáte splní záväzok v prospech dlžníka, voči ktorému sa začalo konkurzné konanie v inom členskom štáte, pričom tento záväzok sa mal splniť v prospech správcu konkurznej podstaty v tomto konaní, potom je táto osoba, ak o začatí konania nevedela, od tohto záväzku oslobodená.

24 Na to, aby bolo možné na túto otázku odpovedať, je potrebné, ako to poznamenali všetky dotknuté osoby, ktoré predložili pripomienky, zistiť, či pojem splnenie záväzku „v prospech“ dlžníka, voči ktorému sa začalo konkurzné konanie, zahŕňa len platby či ďalšie plnenia poskytnuté dlžníkovi v úpadku alebo aj platby či ďalšie plnenia poskytnuté veriteľovi tohto dlžníka v úpadku.

25 Páni Ch. Van Buggenhout a I. Van de Mierop, francúzska vláda, ako aj Európska komisia zastávajú názor, že uvedený pojem nezahŕňa platbu veriteľovi dlžníka v úpadku. BIL, ako aj belgická, nemecká a portugalská vláda naopak tvrdia, že takáto situácia pod tento pojem spadá.

26 Z ustálenej judikatúry totiž vyplýva, že pri výklade ustanovenia práva Únie je potrebné zohľadniť nielen jeho znenie a jeho cieľ, ale tiež jeho kontext a ciele sledované právnou úpravou, ktorej je súčasťou (pozri najmä rozsudok zo 4. mája 2010, TNT Express Nederland, C-533/08, Zb. s. I-4107, bod 44 a citovanú judikatúru).

27 Okrem toho potreba jednotného výkladu nariadení Únie vylučuje, aby sa v prípade pochybností znenie ustanovenia posudzovalo samostatne, a naopak vyžaduje, aby sa ustanovenie vykladalo a uplatňovalo z hľadiska jeho verzií v iných úradných jazykoch (pozri v tomto zmysle rozsudok z 10. septembra 2009, Eschig, C-199/08, Zb. s. I-8295, bod 54 a citovanú judikatúru).

28 Pokiaľ ide jednak o znenie článku 24 ods. 1 nariadenia č. 1346/2000, treba uviesť, že podľa obvyklého významu pojmu „v prospech“ sa splnenie záväzku v prospech osoby, voči ktorej sa začalo konkurzné konanie, *a priori* nevzťahuje na situáciu, keď sa záväzok splní na príkaz tejto osoby v prospech jedného z jej veriteľov. Uvedené pojmy totiž pri svojom bežnom chápaní znamenajú len to, že záväzok je splnený v prospech uvedenej osoby, ako to potvrdzujú najmä znenia tohto ustanovenia v španielskom jazyku („a favor de“), v anglickom jazyku („for the benefit of“), v holandskom jazyku („ten voordelen van“) a v portugalskom jazyku („a favor de“).

29 Navyše v odôvodnení 30 nariadenia č. 1346/2000 sa uvádza, a to konkrétne v nemeckej jazykovej verzii („Zum Schutz solcher Personen, die… eine Zahlung an den Schuldner leisten“), v anglickej jazykovej verzii („In order to protect such persons who make a payment to the debtor“) a vo švédskej jazykovej verzii („För att skydda sådana personer som infriar en skuld hos gäldenären“), že osobitnou situáciou upravenou v článku 24 ods. 1 tohto nariadenia je situácia, keď sa vykonala „platba“ dlžníkovi v úpadku.

30 Uvedený článok 24 ods. 1 okrem toho stanovuje, že záväzok, ktorý bol splnený v prospech dlžníka v úpadku, sa mal splniť v prospech správcu konkurznej podstaty. Z tohto spresnenia jednoznačne vyplýva, že tento článok sa týka pohľadávok dlžníka v úpadku, ktoré sa po začatí konkurzného konania stali pohľadávkami proti konkurznej podstate.

31 Tieto okolnosti umožňujú vyvodiť záver, že podľa znenia ustanovenia, ktorého výklad sa požaduje, sú osobami chránenými týmto ustanovením dlžníci dlžníka v úpadku, ktorí buď priamo, alebo sprostredkovane v dobrej viere splnia záväzok v prospech tohto dlžníka v úpadku.

32 Okolnosť, že vo veci samej ide o banku, ktorá na príkaz a na účet dlžníka v úpadku vykonala predmetnú platbu, je v tomto ohľade irelevantná. Aj keď banka splnila záväzok prijatý voči tomuto dlžníkovi v úpadku, nesplnila tento záväzok „v prospech“ dlžníka v úpadku v zmysle článku 24 nariadenia č. 1346/2000, lebo uvedený dlžník nebol príjemcom uvedenej platby.

33 Pokiaľ ide na druhej strane o cieľ článku 24 ods. 1 nariadenia č. 1346/2000 a právnej úpravy, ktorej je tento článok súčasťou, z odôvodnenia 30 tohto nariadenia vyplýva, že tento článok umožňuje, aby určité situácie, ktoré sú v rozpore s novými okolnosťami, ktoré nastali v dôsledku začatia konkurzného konania, nepodliehali kontrole správcu konkurznej podstaty.

34 Uvedený článok 24 ods. 1 konkrétne umožňuje, aby rozhodnutie týkajúce sa začatia konkurzného konania nebolo ihneď uznané v rozsahu, v akom umožňuje zmenšenie konkurznej podstaty o pohľadávky dlžníka v úpadku, ktoré mu jeho dlžníci v dobrej viere vyrovnali.

35 Je pritom dôležité, aby sa toto ustanovenie nevykladalo v takom zmysle, ktorý by umožnil zmenšenie konkurznej podstaty aj o majetok, ktorý dlžník v úpadku dlhuje veriteľom. Ak by sa totiž postupovalo podľa takéhoto výkladu, dlžník v úpadku by tým, že by prostredníctvom tretích osôb, ktorí nevedia o začatí konkurzného konania, splnil záväzky, ktoré má voči veriteľovi, mohol prenášať majetok z konkurznej podstaty tomuto veriteľovi a mohol by tak narušiť jeden z hlavných cieľov nariadenia č. 1346/2000 uvedený v odôvodnení 4 tohto nariadenia, ktorý spočíva v tom, aby sa zabránilo podnetom, ktoré by zúčastnené strany viedli k tomu, aby prenášali majetok z jedného štátu do druhého v snahe získať výhodnejšie právne postavenie.

36 Zo všetkých týchto úvah týkajúcich sa znenia a cieľa článku 24 ods. 1 nariadenia č. 1346/2000, kontextu tohto ustanovenia a cieľov sledovaných právnou úpravou, ktorej je súčasťou, vyplýva, že taká situácia, o akú ide vo veci samej, keď dlžník v úpadku sprostredkovane splní záväzok voči jednému zo svojich veriteľov, nepatrí do pôsobnosti uvedeného ustanovenia.

37 Okolnosť, že článok 24 ods. 1 nariadenia č. 1346/2000 sa neuplatní na situáciu, o akú ide vo veci samej, však nemá sama osebe za následok povinnosť dotknutej banky vrátiť spornú sumu všetkým veriteľom. Otázka prípadnej zodpovednosti tejto banky je upravená príslušným vnútroštátnym právom.

38 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na položenú otázku odpovedať tak, že článok 24 ods. 1 nariadenia č. 1346/2000 sa má vykladať v tom zmysle, že do pôsobnosti tohto ustanovenia nepatrí platba poukázaná veriteľovi dlžníka, ktorá bola uskutočnená na príkaz tohto dlžníka, voči ktorému sa začalo konkurzné konanie.

O trovách

39 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (tretia komora) rozhodol takto:

Článok 24 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní sa má vykladať v tom zmysle, že do pôsobnosti tohto ustanovenia nepatrí platba poukázaná veriteľovi dlžníka, ktorá bola uskutočnená na príkaz tohto dlžníka, voči ktorému sa začalo konkurzné konanie.

Podpisy